

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Гаврилюк Аліна

Соціалізація старшокласників значною мірою визначається взаєминами у сім'ї та класному колективі, які впливають на розвиток соціальних навичок, самооцінки та адаптації у соціальному середовищі [1; 2; 3]. Дослідження цих взаємозв'язків дозволяє визначити ключові фактори успішної соціальної інтеграції підлітків.

Метою публікації є дослідження впливу сімейних взаємин на соціалізацію старшокласників.

Експериментальне дослідження охопило 75 учнів 10–11 класів (45 дівчат і 30 хлопців) у жовтні 2025 року, з метою аналізу впливу сімейного середовища та взаємин у класі на соціалізацію. Вивчення процесу соціалізації старшокласників здійснювалося за допомогою комплексного поєднання кількісних та якісних методів, що дозволило отримати достовірну інформацію про рівень соціальних навичок, взаємодію в класі та вплив сімейного середовища.

Анкетування складалося з п'яти блоків: комунікативні навички, навички співпраці, емоційна компетентність, сімейна підтримка та задоволеність стосунками у класі. Більшість старшокласників продемонстрували високі показники комунікативних навичок (4,2) та сімейної підтримки (4,1), тоді як емоційна компетентність була дещо нижчою (3,8), що свідчить про потребу в розвитку самоконтролю. Встановлено значущу позитивну кореляцію між сімейною підтримкою та задоволеністю стосунками в класі ($r = 0,62$), що підтверджує вплив стабільного сімейного середовища на формування конструктивних стосунків з однолітками.

Спостереження за груповою взаємодією показало, що учні з високим рівнем сімейної підтримки активніше долучаються до групових завдань, проявляють ініціативу та відповідальність. Лідери класного колективу підтримують конструктивну атмосферу та стимулюють активність інших учнів, тоді як учні з

нижчою емоційною компетентністю частіше потребують допомоги та менш активно включаються у спільну діяльність.

Інтерв'ю з класними керівниками та батьками підтвердило, що дружні стосунки у класі та стабільна сімейна підтримка сприяють впевненості старшокласників, їх самостійності та активній участі у колективних завданнях. Учні з недостатньою підтримкою вдома частіше відчують соціальну тривожність та демонструють меншу активність у класі.

Соціометричний метод дозволив виявити три групи учнів: лідери (19,7%), середньостатистична група (57%) та відчужені (ізолювані) учні (23,3%). Лідери задають тон емоційному клімату, сприяють вирішенню конфліктів та згуртованості класу. Середньостатистичні учні підтримують стабільний рівень взаємодії та допомагають адаптації менш активних учнів. Відчужені старшокласники рідко залучаються до спільної діяльності, що створює ризик для розвитку соціальної компетентності.

У межах даного дослідження за допомогою Python і бібліотек NetworkX та Matplotlib складено соціограму для 75 старшокласників (рис.1), яка наочно відображає структуру міжособистісних взаємин та рівень інтегрованості учнів.

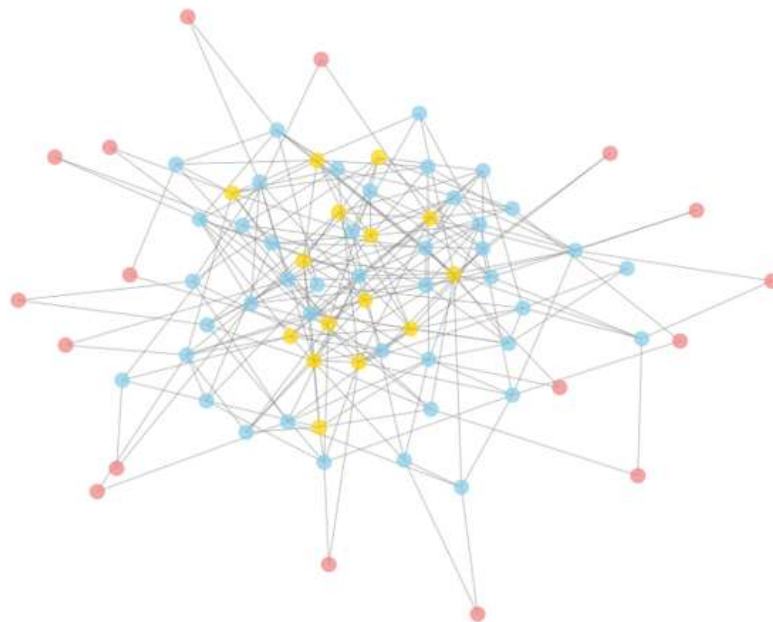

Рис. 1. Соціограма вибірки старшокласників ($N = 75$)

Джерело: складено автором на основі соціометричного дослідження

Кружечки різного кольору позначають категорії: жовтий – лідери (15), блакитний – середньостатистична група (43), червоний – відчужені учні (17). Соціограма показує численні зв'язки лідерів і середньостатистичної групи, що сприяє згуртованості класу. Водночас відчужені учні мають обмежену інтеграцію, що потребує педагогічного втручання. Дані дозволяють планувати заходи для розвитку соціальних навичок та підтримки включення всіх учнів у колектив.

Отже, дослідження показало, що сімейна підтримка та дружні взаємини у класі сприяють розвитку соціальних навичок і активній участі старшокласників у колективі. Водночас учні з обмеженою підтримкою вдома чи низькою емоційною компетентністю потребують додаткового педагогічного супроводу для інтеграції в клас. Результати підкреслюють важливість створення сприятливого сімейного та шкільного середовища для успішної соціалізації підлітків.

Список використаних джерел

1. Качан О. А. Соціалізація учнів закладів загальної середньої освіти як соціально-педагогічна проблема. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2024. №4. С. 36–42. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/12413>
2. Комар Т. В., Руденок А. І., Томашун Ю. В. Педагогічне партнерство сім'ї та школи в зміцненні психологічної стійкості дітей до кібербулінгу. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. № 3. С. 127–132. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-3-17>
3. Пантук Т., Кекош О., Гриняк В., Чубінський Т. Розвиток суб'єктності особистості в умовах взаємодії сім'ї та школи. *Молодь і ринок*. 2024. № 2/222. С. 17–21. DOI: <http://dx.doi.org/10.24919/2308-4634.2024.300081>